

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za 6 mjeseci K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 savršeno poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Netranskripana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Koalicija u Banovini.

Vratolomna nizbrdica je put, kojim se je koalicija u Banovini zaputila. S dana u dan stižu vijesti o kobnom njezinu posrtanju, koje za svaki put ima za posljedicu jedno odricanje više hrvatskih prava, jedno gaženje više svih onih obećanja, kojima se je koalicija toliko puta javno i nedvoumno bila obvezala narodu. Pod vodstvom mađjarskih perjanica najčistije vode: dra. Tomašića, Chavraka i sličnih, koalicija se je naglo pretvorila u ono, što je nazad samih malo godina rušila i anatemom klela.

Ovo dana, u subotu, otvorio je kralj peštanski sabor prijestolnom besjedom. Po starom običaju, prijestolnu besjedu sastavi odgovorna vlada te ju kralj pročita kao program, sažeti i skraćeni, budućeg vladinog rada. Kod ovakove zgrade morao bi imati sudjelovanja i hrvatski ban kao pročelnik hrvatske vlade. Dosad je i on uvijek sudjelovao kod sastavljanja prijestolne besjede i on bio onaj, koji je izricao pitanja te su se odnosila na Hrvatsku. Tako je moralo biti i ovoga puta, jer mi smo u pravu da to predpostavimo. Priestolna besjeda, naime, koja se je u subotu držala, sadržava i jednu kratku stavku, koja se bavi odnosima između Hrvatske i Ugarske. Ta stavka doslovno glasi:

„U pogledu Hrvatske i Slavonije biti će zadaća naše vlade, da uredi na pravedan način to pitanje, držeći pri tom pred očima **podpuno užučavanje interesa mađjarske države i postojećih zakona**“.

Ova stavka izgleda kao da je prepis svih onih izvaja prijašnjih mađjarskih vlada, koje su izjavljivala, da na sasna istom stanovištu stoje. Pravednog rješenja spornih pitanja između Hrvatske i Ugarske ne može da bude, dok temelj tih rješavanja ostaje „podpuno užučavanje interesa mađjarske države i postojećih zakona“. Jer interesi mađjarske države i oni Hrvatske u ovom su pogledu u oštrm sukobu. Sadržaj tih mađjarskih interesa prema Hrvatskoj, po brojnim službenim izjavama, tumačenjima i praktički mađjarskih vlada, jest presizanje mađjarske sile preko Drave, jest kršenje autonomije i neovisnosti hrvatske kraljevine, jest imperijalizam mađjarske državne ideje nad Hrvatskom. K tomu „postojećih zakoni“, koji određuju odnose jedne i druge, Hrvatske i Ugarske, sadržavaju su u nagodbi, a za ovo je dokazano, da je jednostrano sastavljena i to na uštrb prava i interesa kraljevine Hrvatske. Mađjarska pak praksa, da i odrede same nagodbe kriši, još boljim nam je dokazom, kako će sadašnja Khuenova vlada interpretirati „interese mađjarske države“ i „postojećih zakone“.

No pokraj svega toga priestolna besjeda ne daje Hrvatskoj nikakove oznake, nikakova naslova. Spominje se samo: „Hrvatska i Slavonija“. Tu nema ni one, uobičajene oznake „zemlje krunne sv. Stjepana“ ili kako se je u eri „bratstva“ govorilo: „pošestirne zemlje“. Priestolna besjeda napadno izbjegava svaki nastov, koji bi

mogao služiti kao državopravna oznaka Hrvatske. Uza sve to hrvatski delegati u Pešti izjavljuju se zadovoljnim sa priestolnom besjedom i da je ona povoljnija od one g. 1906. Bez obzira na to, što je 1906. bila Khuenova vlada u Hrvatskoj, bez obzira na to, da je Khuen u sudjelovanju kod sastavljanja ondašnje priestolne besjede polazio sa podpunog mađjarskog stanovništva jedinstvene države koalicija hoće da između jedne i druge priestolne besjede povuče neku paralelu. Sa tim samim činom još se jednom približuje khuenovskom mađjaronstvu. Jer koalicija zapušta već sasna stanovište ravnopravnosti, a naprotiv udovoljava u svemu, pak i u ovome, nezasišnom apetitima Arpadovih potomaka.

Predpostavljajući dakle, da je hrvatska vlada u osobi bana dr. Tomašića sudjelovala, kao što je moralo i biti, kod sastavljanja priestolne besjede, onda je ona stavka o Hrvatskoj ušla u istu sa podpunim znanjem i pristajanjem banovim. Tim činom on se istovjetuje sa načelima, izraženim u onoj stavci, a preko njega i čitava njegova vlada. Uočivši pak tiesne veze i odnose, koji vladaju između bana dr. Tomašića i koalicije, vladine stranke, uzevši u obzir, da je predsjednik koalicije nedavno izjavio, da se koalicija podpuno pouzdava u „mudri i patriotski politiku“ dr. Tomašića, uzvišivši, da je koalicija kao vladina stranka, morala biti unapriod obavještena o sadržaju stavke, te se na Hrvatsku odnosi, onda iz toga proizlazi, da se ona sasna istovjetuje sa stanovištem mađjarske Khuenove vlade i onim mađjarskim dr. Tomašića i da priznaje zakonitost uređenja odnosa između Hrvatske i Ugarske „uz podpuno očuvanje interesa mađjarske države“. Tim je koalicija spali utisnula žig najvećeg mađjaronstva, tim je spala na niže grane, nego li i sami mađjaroni. Pokleknila je na oba koljena pred Khuenom, opozvala i osavouirala je sve svoje državopravne izjave, a krenula je putem, kojim se narod zavajda, zavezuju oči, da ga se uzumogne slepa dovesti do ponora, koji mu pred nogama žje. Peštanski mandati i štipendije predpostavljene su interesima Hrvatske, dapače se tako daleko ide, da se kompromitira i sama sadašnja autonomija Hrvatske. Koalicija u Banovini dala se je podpuno u službu mađjaronstva, te je još samo zato sposobna, da lakajskom pokornošću izvršava Khuenove komande. Sada je pako nadložno vrijeme, da se i tamo pojmovi počnu bistriti. U koaliciji ima i stranka prava. Ako oni i dalje u koaliciji ostanu, onda ne imaju nikakova prava, da se pravašima nazivlju, jer najnovije djelo koalicije znači uništenje najistožernijih tačaka pravaškoga programa. Zato je pravašima u koaliciji: ili se odreći imena, kojim se bez prava rese te se stopiti sa čistokrvnim mađjaronima i poprimiti njihovo stanovište ili iz koalicije izstupiti. Trećeg izlaza nema, jer inače značilo bi najnesavjestnije zavaravanje i zavajdanje naroda, značilo bi: mađjaron biti, a to pokrivali pravaškim plaštem. Valjda će biti i neke od njih, kao i

sve pošteno osjećajuće Hrvate, ovaj zadnji čin koalicije uvjerio, da nema spasa osim u radu Utvare. Neka se uztrpe bezsravnici, te čemo doznati, kakav je ovaj još nikad nije pokazao, da je svišan.

Da će pak ovo što je koalicija učinila u narodu izazvati odpor, o tom ne sumnjamo. Ne će možda danas, ali hoće sutra; a onda polaganje računa za mnoge samozvane koalicijske političare znači će: polaganje u nezasišeno stanje mira...

ŠIBENIK.

Na izazov Utvare. Upravni odbor Utvare imao je u četvrtak svoju sjednicu u Spljetu. Sa te sjednice poslata je Andrijaševiću u Graduova ova brzojavka:

„Upravni odbor hrv. stranke sa današnjeg svog sastanka, prosvjedujući proti nezakonitostima izbornog povjerenstva i sablažnjivom teroru protivnika, izrazujući vam svoje simpatije, poručuje pristasa i subornicima, neka dostojanstvom i sviešču građanske dužnosti suzbiju nepravdu i nasilje. U toj borbi čitava stranka stoji za vama. Duboković.“

Ove zadnje rieči vrlo su značajne. One najbolje otkrivaju koliko je Utvara važnosti podavala uspjehu izbora u Gornjem Primorju. Zaučudo je samo to, što se njihove novine a i oni sami tek sada javljaju, dok su za vrijeme izbora šutili kao zaliveni. Nisu htjeli za vrijeme izbora govoriti iz „taktičnih razloga“, misleći da je bolje mučati, a kroz to raditi svim onim nasilnim sredstvima, koje im na razpolaganje stoji. A sad, kad su ih nade prevarile, kada ni najbrutalnija sila nije mogla skrsiti značajnosti i junačke uztrajnosti gornjoprirnorskih pravaša, sada tek trabunjaju o „nasiljima“ i „nepravdama“, koje da je stranka prava počnila. Nelogičnost i nemogućnost tih insinucija otkada iz same činjenice, što stranka prava u Gornjem Primorju, a to po drugi put ponavljamo i naglasujemo, nije imala sredstava, da nasilje pravi. Nije imala uza se nijedne vlasti: ni vladu, ni zem. odbor, ni občini, ni oružnike itd. itd. To je naprotiv sve bilo u rukama Utvari i izvršiocu njezine volje, Andrijaševiću, koji ih je izrabio bez ikakvog obzira.

Kad vidješe da im sva sila nije pomogla da im ni tvorno napadanjem naših pristasa nije moglo spasiti toneću ladju, preuzeše ulogu mirnog jaganjca, koji je, biedan, bio cilj pravaških sile! Jer pravaši su mogli, znate, nasilja praviti ne imajući nikakove vlasti uza se, a ne imajući čak, kako Andrijašević tvrdi, niti većine u narodu! I bez vlasti i bez većine u narodu — pa još nasilja pravili! Ovakovu glupost može još jedino Utvara izvaliti.

Na takove izmišljenije neka služi kao odgovor sledieći brzojav, koji smo iz Zaostroga primili:

„Utvari i njezinoj poruci u „Narodnom Listu“ poručuju gornjoprirnorski pravaši: stidite se! Korupcija, laži, nasilja, bezzakonja, podlosti, izmiš-

ljotine, ocrnjivanja i zavaravanja, to su svojsva političar sa magičnim štapićem. Preokrenuo je tu koaliciju, koja se je hvatala, da ga je iz Hrvatske jedinstavno izbacila, kao oblu loptu, koju sad postavlja na koju hoće stranu. Evo ovo dana se je svašto govorilo o tom nekakvom memorandumu, kojim da će dati ultimatum Khuenu. Međutim došao je sa strane dra. Tomašića Chavrak te je donio instrukcije: memorandumu ne smije biti, jer se Khuenu ne smije u ovo doba niti... dodijavati. Tomašić rekao i bi tako. Govorilo se je i o pregovornima i o konferencijama sa Khuenom te i o nekim važnim konačnim zaključcima delegacije u Peštu. Khuen poručio: od toga svega ne će biti ništa, dok sa crkvenog sabora ne dodju Srbi samostalni i dok zu se koalicija ne uzumogne po svim salnoskim zahtjevima predstavit kao „jedinstvena stranka sa jedinstvenim programom“. Evo ovo pitanje „jedinstvene stranke“ sada je za koaliciju najvažnije. Ona znađe za taj uvjet Khuenov te ga je već počela provajdati, jer se je već kao delegacija konstituirala u jedinstven klub. Ta bi nova „jedinstvena stranka“ imala biti revizionistička uniohistička konzervativna stranka, sasna onako, dapače i gore, nego li je stara mađjarska stranka bita. U tome koalicija ide tako daleko na ruku Khuenu, da se u peštanskom saboru daje birati i u one parlamentarne odbore, koji ne imaju ništa zajedničkog s Hrvatskom. Svim tim hoće da se od koalicije stvori t. zv. gubernamentalna stranka, o koju će se Khuen i Tomašić moći podpuno osloniti i u nju se pouzdati. Jedne odvještne novine javljaju, da u tu gubernamentalnu stranku ne bi ulazila koalicijska stranka prava, ali po dosadanjem njezinomradu nije to vjerovatno. U najboljem slučaju bi neki članovi iste izstupili, tim više, što Khuen

Naši posebni izvještaji.

nw. Khuen sa magičnim štapićem. Od našeg zagrebačkog dopisnika: Khuen je zbilja političar sa magičnim štapićem. Preokrenuo je tu koaliciju, koja se je hvatala, da ga je iz Hrvatske jedinstavno izbacila, kao oblu loptu, koju sad postavlja na koju hoće stranu. Evo ovo dana se je svašto govorilo o tom nekakvom memorandumu, kojim da će dati ultimatum Khuenu. Međutim došao je sa strane dra. Tomašića Chavrak te je donio instrukcije: memorandumu ne smije biti, jer se Khuenu ne smije u ovo doba niti... dodijavati. Tomašić rekao i bi tako. Govorilo se je i o pregovornima i o konferencijama sa Khuenom te i o nekim važnim konačnim zaključcima delegacije u Peštu. Khuen poručio: od toga svega ne će biti ništa, dok sa crkvenog sabora ne dodju Srbi samostalni i dok zu se koalicija ne uzumogne po svim salnoskim zahtjevima predstavit kao „jedinstvena stranka sa jedinstvenim programom“. Evo ovo pitanje „jedinstvene stranke“ sada je za koaliciju najvažnije. Ona znađe za taj uvjet Khuenov te ga je već počela provajdati, jer se je već kao delegacija konstituirala u jedinstven klub. Ta bi nova „jedinstvena stranka“ imala biti revizionistička uniohistička konzervativna stranka, sasna onako, dapače i gore, nego li je stara mađjarska stranka bita. U tome koalicija ide tako daleko na ruku Khuenu, da se u peštanskom saboru daje birati i u one parlamentarne odbore, koji ne imaju ništa zajedničkog s Hrvatskom. Svim tim hoće da se od koalicije stvori t. zv. gubernamentalna stranka, o koju će se Khuen i Tomašić moći podpuno osloniti i u nju se pouzdati. Jedne odvještne novine javljaju, da u tu gubernamentalnu stranku ne bi ulazila koalicijska stranka prava, ali po dosadanjem njezinomradu nije to vjerovatno. U najboljem slučaju bi neki članovi iste izstupili, tim više, što Khuen

Za Antunom Vendlerom.

Nad odrom vrljeg, neprežaljenog brata
Antuna Vendlerana.

Sonet.

Kada dužnost, kada borbe budu zvale
Na rad težki, da se roda ponos štiti
Tražit će se tebe, Ante, ali, brate,
Tebe, jao, medj drugovima neće biti!

Radio si, kô mrav uvijek, prezeć hvala,
Sve si moglo, ali srce nikad križi.
Ono srce zlatno, iz kog izviraše
Ljepo želje, osjećaji plemeniti.

Ljubio si, sav zanesen, grudu rodnu,
Ljubio si sve, što njojzi na čast bilo,
Čeznuo si zriet ju sretnu i slobodnu.

Trpiti si, jer si bio Hrvat pravi,
I za to će tebe, tvoje ime milo,
Pošten Hrvat, čestit Sokol sveđi da slavi!

U Šibeniku, 24. lipnja 1910.

Hrvatski Sokol.

Tihim, spokojnim obuzet sankom
Nakon plemenitih truda
Nakon žarkih čeznuća i pregnuća
U službi istine i dobrote
Junak duhom neslomiv značajem
Blagorodan osjećajima
Razkristio se je od nas da nam žive
U vječitoj dragoj uspomeni
Iskren prijatelj i mio drug

Antun Vendler

svome zvanju odan kao pčela maran
Stradajuć savjestno ljubio dužnost
Kroz život čiel jedina mu utjeha
bio rad.

U radu čedan ali plodan,
Uzorom sjaje on u truleži ovog vieka.
Velikim, žarkim, zanosnim scenm svojim
Ljubio štovao obožavao
Plemenštinu misli djela i žrtava
Iztičuć se uvijek njenim pobornikom.
Ljubav domovine Hrvatske

Bila mu zvezda života Sjajna čarobna luč
U koju i mrijuć svetački upirio oči,
Želeći, vaperći majci svih Hrvata

slobodu!

Nad preranim tužnim odrom

Rodoljuba maritka poštenjaka

Tuguje svi što cijenit znate

Rietke vrline uma i srca.

Tuguje utješeni nadom, željom

Da bi se množilo rodu značajnici

Njegova kova!

Prijatelji i drugovi.

Govor Dinka Sirovice nad liesom pk. Ante Vendlera.

Pred liesom tvojim, Vendleru Ante, jednako, obćenito čuvstvo zaokuplja svačije srce, čuvstvo, popracheo gorkom, tajnom suzom. Ima tuđu, koje se ne plaču, ali koje se duboko

osjećaju. Takova je tuga za tobom! Jest, svak jednako žali za tobom, jer s tobom nestade čovjeka u punom smislu rieči. Od usta do usta ide samo hvala vrlinama tvojim, dobroti tvojoj, značaju tvome.

Neutrudi u radu, samozatajan u vršenju dužnosti svojih, kao učitelj, kao drug, kao prijatelj, kao rodoljub uvijek si bio na mjestu čovjeka, uvijek spravan da činiš samo dobro, ne obziruć se ni desno ni lijevo, da čuješ, je li te tko hvali ili kudi.

Ponizan, prijazan, čedan stekao si ljubav svih čestitih, koji te oplaknuju kao brata rodjenoga.

Drugovi tvoji, učitelji, gube u tebi diku svoju, ljubimeca svoga, u koga su gledali s ponosom, s udivljenjem. Bio si krasan primjer savjestnog uzgajatelja, spremnog stručnog nastavnika.

Požrtvovan, zanesen za sve, što je liepo i dobro, a osobito za sve, što je otačbeničko, ti si ostao uvijek pravi sin naroda tvoga hrvatskoga, pomažuć mu po svojim silama: bessjedom i perom gdje si god samo mogao, a u

hoće da se ona i formalno određuje svog programa. Ne pristane li koalicija na to — a ovo je izključeno — Khuen se prieti Sibom. A osim toga, Khuen hoće još, da neki mađaroni idju u tu „jedinstvenu stranku“ i po tome ta bi „jedinstvena stranka“, izgledala kao najširanjeg klupko političko, što ga je Hrvatska ikad imala, šarenije od same — koalicije.

Komenskijevе škole. Primamo od dopisnika iz Beča: U subotu došli su u zastupničkoj kući na glasovanje prednji predlozi češki o Komenskijevim školama. To su privatne češke škole u Beču, a predlozi su išli za tim, da se istima pribavi pravo javnosti, da postanu državnim, a dok se to ne učini, da se tim školama za 100.000 K godišnje subvencije. Ti su predlozi pali i to manjnom od vrlo malo glasova. Pri ovome zanimivo je, da su se od glasovanja uztegli ne samo njemački socijaldemokrati, nego i poljski, koji su inače redovito podpirali češke školske zahtjeve. Češki socijaldemokrati su odmah prosvjedovali kod socijaldemokratskog parlamentarnog kluba te su od istog dobili podpunu zadovoljstina. Ali je svakako predlog o Komenskijevim školama pao krivnjom poljačkih socijaldemokrata, a ovo je tim napadnje, što su baš oni bili iznili nedavno predlog o tome, da se školama i drugim kulturnim ustanovama narodnih manjina dodje u pomoć.

Savezno s ovim napada se amo i na neke zastupnike iz Dalmacije, koji da glasovanju nisu pristupovali. Napadaji na Ivčevića i Vukovića su opravdani, jer su oni proračunano izostali, da vladi ne prave nepriklad, dočim za sve ostale mogu vas izvjestiti, da nisu bili u Beču, a da su bili zadržani poslije najvažnije naravi kao narodnih zastupnika te da je njihova odsutnost posvema izpričana. To toliko, da se ne bi stvar krivo shvatila.

Još o razpustu občine Makarske.

Premda su se mnoge glasine još od duže vremena širile o tom, da će občina Makarska biti razpuštena, ipak nas je sam razpust iznenadio. Nismo naime mogli vjerovati, da će utvarski zem. odbor podati ikakove važnosti kojejakovim glasinama, te se iz stanovitog izvora širile o makarskim prilikama, a koje su se do jedne temelje na osnovnaka laži, klevete i izmišlotine — nismo mogli vjerovati, velimo, jer smo mislili, da zem. odbor, koji nije nikakva svojina nijedne pojedine stranke, nego nepristrana zemaljska autonomna ustanova, ne će takovom drskošću pogaziti najprimitivniji stid i obzir prema praviciosti i istini.

Prevarili smo se. Oni razpuštenje občine Makarsku i skrapše o tom neakovom odluku, koju se može nazvati hrom laž i izmišlotina.

Nas je sve, tako i sam razpust kao i odluka iznenadila, ali po najviše zast. dr. Dulibića, koji je već od prije bio vrlo dobro upućen u makarske prilike. Baš radi ovoga dr. Dulibić otišao je u Makarsku, da na licu mjesta crpi podatke o tom događaju i da ga svestrano prouči. Na njegovom povratku iz Makarske imali smo prigode se s njim porazgovoriti. Dr. Dulibić se je o samoj odluci razpusta najgoričnije izjavio te ju označio: **remek-djelom perfidije i laži.** Pošto je morao bezodvlačno odputovati u Beč, to nam nije mogao podrobno pružiti svih podataka, ali nam je zato obećao, da će nam poslati obširan članak, u kojem će obroriti sve tobožnje razloge, koje odluka iznosi za razpust občine makarske.

Medjutim je dr. Dulibić utvrdio sljedeće: 1. laž je, što se u odluci o razpustu občine Makarske navodi, da su u zastupstvu občine Makarske zavladaale abnormalne prilike

„te se izrazuju u nemogućnosti uspješnog njegovog djelovanja“; 2. laž je, da se občinsko vijeće nije moglo da sastane redovito; 3. laž je, da občinsko upraviteljstvo nije moglo opremati poslove, jer da je bio uz načelnika samo jedan prisjednik; 4. istina je naprotiv, da su uz načelnika Klarića bila dva prisjednika, što odluka o razpustu nieće, te je po tome bilo idovoljeno § 6. občinskog pravilnika, koji veli da „treba da su uz občinskog načelnika dva prisjednika, a da občina uzmogne vršiti pravo pedipsanja“; 5. laž je, što se u odluci navodi, da je „i sami občinski načelnik prekršio svoju dužnost, tim, da nije dao ni ubilježiti u občinskom predatniku odluku zemaljskog odbora od 31. svibnja 1909. br. 522“, jer je to bilo učinjeno; 6. laž je, što se u odluci navadja, „da je osobito tajanje okolnosti, kad se je radilo o naredbama zemaljskog odbora, dalo očito povoda prisjednicima, da se stave na oporbenu stanovište“; 7. laž je, konačno, da se takovom stanju nije dala pomoći, jer je zem. odbor raspolagao sa dovoljno zakonitih i pravednih sredstava, a da se u podpunu kolotečinu stave prilike občine Makarske.

Prama svemu što navedosmo još je i preblaga rječ dr. Dulibića, da je ta odluka „remek - djelo perfidije i laži“. Sve gornje ćemo dokazati, a to će biti najvjernija slika morala i poštenja Utvare. Jer svatko zna, da je občina Makarska pod načelnikovanjem gosp. Klarića bila jedna od najurednijih občina, a samo je skrajnja zloba očajnika mogla izmisлити sve one perfidije, koje utvaraske novinstvo bez ikakvog grizodušja tiska.

Ovoliko za danas kao odgovor svim onim novinama za interese pojedinaca, a za kratko ćemo ih i još bolje poslušiti.

Političke vijesti.

Sporazum izmđu Rusije i Japana. Londonski listovi javljaju, da će ovih dana biti dovršen i podpisan rusko-japanski sporazum, u kom će biti utvrdjen status quo u Mandžuriji i u svim istočno-azijskim krajevima. Ovaj sporazum je vrlo važan za obči mir.

U carevinskom vijeću primljena je pro-računska osnova u trećem čitlju. Za nju su glasovali Poljaci i Talijani. Prema tomu je pro-račun za god. 1910. primljen.

Srbski kralj polazi na Cetinje. „Pravda“ doznaje iz diplomatskih krugova, da je ruski car dostavio na znanje srbskom dvoru, kako bi njemu bilo vrlo milo, ako bi kralj Petar pošao osobno na Cetinje, da čestita knezu Nikolu na jubileju. I ruski pokrštar je saobčio srbskom kralju ovu carevu želju, ali kralj se još za sada nije definitivno izjavio, da li će poći osobno na Cetinje.

Gospodarskom vijeću na odgovor.

U broju 444. našega lista donieli smo članak „Zemaljsko gospodarsko vijeće i kot. gospodarske zadruge“. Članak smo donieli u času, kad se je čutila najveća potreba gipne vrpce za navrtanje i kad je mjestna kot. gospodarska zadruga bila uprav na mukama sa težacima, koji su naručili preko nje vrpce na zemaljsko gospodarsko vijeće. Pri pisanju članka vodila nas je najplemenitija namjera, t. j. da se izpraviti odmah ako je moguće ono, što se izpraviti odmah dade, a ako ne, da se bar u buduć gleda izbjegnuti ono, što ne smije biti i što se absolutno ne smije zbiti ni u prostoj trgovini kod sinog trgovca, koji živi o milosti kojejakovih spekulanta, a kamo li kod jedne ustanove

kao što je zemaljsko gospodarsko vijeće jedne eminentno vinogradarske zemlje. Namjesto da zemaljsko gospodarsko vijeće ili bolje oni, koji u njemu vedre i oblače i koji su prisvojili sebi pravo, koje ih absolutno nieđe, jer zemaljsko gospodarsko vijeće nije, niti smije da bude ičija podvornica, niti očišnaka baština, već je to svojina svih nas, svojina ciele zemlje, uzmu naše riječi onakovom ljubavlju, kojom smo ih napisali prama ovoj ustanovi, oni preko organa vijeća na nas su se obrorili, ništa manje nego sa mal ne četiri stupca. Tražili smo u članku pravo opravdanje, ali ga nismo mogli naći, a nismo našli stoga, što je uzaludno braniti već izgubljenju pravdu. Pošto u odgovoru zemaljskog gospodarskog vijeća ima i takovih stvari, koje mi ne možemo propustiti, a to ne radi nas, nego radi obćeg dobra, za koje obće dobro rek bi da neka gospoda ili nezadnu ili naprosto neče da znadu, to ćemo se na ove navode osvrnuti, nebi li gospoda uvjerili, da put kojim su udarili nije najbolji i da je „ladja gospodarskog vijeća zaplovila prahnom strujom, te prieti svaki čas, da se razbije o hrid, pokopivši slabe korutare u mutnim valovima besprimjernog i bezglavog rada, koji je poljudjskom stališu ove izmučene zemlje više na štetu nego na korist.“ Kad smo mi ovo napisali, naravno je, da smo preuzeli na se i ono odgovornost, ali ne odgovornost onu i onakovu, kako je zamišlja i umišlja gospodin članokopisac „Gospodarskog vjestnika“, koji su par riječi izbačenih na laku ruku misli, da je obranio ono, što se obraniti neda, već takovu, koja će uvjeriti, ako ne gospodina članokopisca, za koga je nas malo briga, već svakog misaonog sina ove zemlje, da su naše tvrdnje opravdane a naši dokazi jasni. Gospodarski vjestnik hotio je na neki način tražiti i „ponimo izpitati i osvietliti“ tvrdnju naših riječi, ali što je dalje vreo, to je sve to slabije hvatavo, te su se njegove tvrdnje o hrid razmrskale kao ladja u rukama slaba korutara na morskoj pučini.

U narednom broju dokazati ćemo, kod koga su šume trava praznih riječi, a kod koga djela.

Iz hrvatskih zemalja.

Jedna sramota za hrv. vladu. Kako „Hrvatske Novosti“ javljaju, vlada je odredila naredbom od 8. o. mj. br. 2732/Pr, da se svi vladini oglasi, koji bivaju obnarodovani u „Narodnim Novinama“ i „Agrarner Zeitungu“ imadu ošlaglašivati i u magjarskom časopisu „Szlavoniai magyar ujszag“, što izlazi u Osijeku. Ako je viest istinita, onda je to naredba jedna od najvećih sramota za vladu i koaliciju, koja ju podupire. Nema bo sumnje, da bi ti oglasi imali biti neke ruke subvencija magjarskom listu na hrvatskom teritoriju. Koalicija prevrćuše nješu; ona subvencionira list, koji brani magjarske interese na hrv. teritorijumu, i to u mjestu, gdje naseljeni Magjari toliko glavni podižu, da i Hrvate u Hrvatskoj potisnu.

Iz bosanskog sabora. U četvrtak govorio je dr. Mandić o proširenju ustava za Bosnu. Govornik kritizira zakon 22. februara 1879., koji je uvedenjem ustava ostao u snazi, a kojim je određena financijalna podređenost Bosne, jer tim zakonom zemlja ne može da razpolže svojim vlastitim dohodcima od poreza, carina itd. Tvrdi da Bosna i Hercegovina bivaju prikračene od monarhije u svojim dohodcima, pa one ne mogu niti svoj vlastiti novac upotrebljavati u gradnje škola, premda u zemlji ima devedeset po sto analifabeta. Novac, koji bi morao ostati u zemlji, ide skoro vas van. Bosnom, kaže govornik, upravlja se kao kakovom kolonijom, koju i austrijska i ugarska vlada nastoji što više izrabiti. Podu-

zeća, druživa, konsorciji iz Austrije i Ugarske eksploativaju Bosnu, Apelira na parlamente u Beču i Budimpešti, da ovoj zemlji daju načina, da ne bude i dalje ekonomski zastopljena. Govornik se bavi zakonom 22. veljače 1881., koji je ostao u krieposti, i kaže, da je po tom zakonu Bosna žrtva dualizma. Dozvoljena je i nadalje neograničena ingerencija obih vlada na pravac i načela bosanske uprave. Za to se govornik niti ne nada velikom uspjehu ove rezolucije. Dualizam još vlada. A Bosna je žrtva konkurencije između obih pola monarhije. Govori za tim dr. Sunarić. Ustaje najprije proti ugarskom državnom pravu u Bosni i Hercevinu, koje se prigodom akta okupacije spominje. Imalo je stajati hrvatsko državno pravo. Ne može odobriti, što zemlja biva izrabljivana od obih pola države, nu u prvom redu napada Ugarsku, koja kao nikakva druga vlada nameće svoju silu na ovu zemlju. Govorio je isto i Vancsaš, koji isto kao i Sunarić napada Ugarsku. Odsječni predstojnik Pitner ograđuje se proti tome, što se pri kritiziranju nisu neki govornici, kako on misli, držali granica parlamentarizma. Za tim je predložena rezolucija o proširenju ustava jednoglasno prihvaćena i sjednica zaključena.

Za reciprocitet hrvatskog sveučilišta. U petak se je obrđavala u Zagrebu mnogobrojno posječena skupština djaka iz Dalmacije i Istre. Nakon što je pravnik Angielinović izvjestio, kakav je prama rezgovoru sa nar. zast. Iviševićem, položaj u Beču i koje su „chance“ za rješene našeg sveučilišnog pitanja, povelu se življana debata, u kojoj se je razpravljalo osobito o držanju zastupnika iz Istre i Dalmacije na carevinskom vijeću. Izneseni su razni momenti u historijatu ovog pitanja, te je obćenito istaknuto, da po svemu izgleda, da krugovi, koji su za to pozvani, nisu niti dovoljno upućeni u samu stvar. Jednoglasno je prihvaćena rezolucija, u kojoj se omladina živim apelom ponovno obraća na zastupnike, da energično porade za reciprocitet. Pomprljeni su još neki drugi praktični zaključci: glede daljnje vodjenja akcije, a u slučaju neuspjeha u Beču, povjerenje je odobru petoricu, da ovog leta sazove u Zadru Skupštinu djacstva iz Dalmacije i Zadra, za skupni i složni izstup.

Hrvatsko kazalište. Prihod dnevnj drame u mjesecu svibnju (23 predstave) iznosio je ukupno K: 14.643.48, dnevni troškovi za predstave K: 5.085.09, čisti prihod K 9.558.39. Operne predstave u Dalmaciji donijele su prihoda (Zajedno sa subvencijama) K 80.643.58. Ili, trošak sveukupni iznosio je K 55.412.48, čisti je prihod K 25.331.10 od toga su podmirene i mjesnečne ukupne gaže cielega opernog i operetao osoblja. Prihod u mjesecu lipnju je (17 predstava) K 13.327.25, dnevni trošak predstava 2.734.22, čisti prihod K 10.563.03.

Iz grada i okolice.

Nadbiskup Pulitić u našem gradu. Danas u 4 sata posle podne povratio se je u naš grad presvietli zagospodin dr. Vicko Pulitić, metropolita dalmatinski.

Hrvatskom Sokolu, da počaste uspomenu blagopokojnog Ante Vendlera, darovale sljedeća gg. Dr. Mate Drinković K 5, Marko Belamarić p. Tome, Ivišević Ante učitelj, Krsto Jadrnija po K 2, Zorić K 1.

Hrvatski Čitaonici, da počasti uspomenu pokojnog Antuna Vendler g. Marko Belamarić p. Tome darovao K 2.

Prinosi Ubožkom Domu: U počast smrti Jozice Dulibić gg. Dušan Novak 3 K, Petar Miletić 2 K, Don Niko Sabioncello 2 K. U počast smrti Matije Bijačić gg. Adele Delfin 4 K,

domorođne svrhe uvijek rado prilažuć doprinos tvoji.

Patnik — težak bio je prirastao srcu tvome, prijatelju pučki!

Pošten, značajan, vjeran sebi i načelu svome, Hrvat kršćan, pravaš osvjedočen, ti si ostavio nakon dugog strpljivog trpljenja obitelj, rodbinu, prijatelje, znance, otčbenke, — ali si ih ostavio, da za tobom uvijek tuže, da te oplakuju, jer su riedki takovi i jer takovi moraju da ostanu u vječitoj, dragoj uspomeni svih plemenitih srdaca.

Razstajemo se eto s tobom, — razstajemo tielom, al u pameti, u srcu, našemu li ćeš živjeti uvijek, i kad god budemo hvatili dobrotu, značaj i poštenje, pred očima našim zablizbati će draga slika tvoja!

Vendleru Ante, trudbeniče neumorni, družu nezabornu, prijatelju dragi, otčbeniče zarki, značajniče uzorni, na ime „Učiteljskog druživa“, na ime svih tvojih drugova, na ime svih tvojih nebrojenih prijatelja, — s bogom!

S bogom ti Slava ti!

Govor Vladimira Kulića nad liesom pk. Ante Vendlera.

Tužni zbore! Antuna Vendlera med živima nema više! Providnosti Božjoj hotjelo se da te iz krila svih nas prije vremena trgne, u času kad si nam najviše trebao! Meni ne dostaje riedi da u tvoju slavu, mili pokojniče, dostojno opišem tvoje krieposti i sjajne vrline, al mogu da rečem, da si cio tvoj život posvetio tvom milom hrvatskom puku, da si tvojom nesučinu, a uzornim poštenjem do zadnjeg zasa tvog kao žlato čistog života izvršivao svako tačno i savjestno. Ti začetnik svakog plemenitog podhvata, a radenik kao marna pečla, ljubimče naš, dielio si sa tvojim milim hrvatskim pukom radost i žalost! Rodjen si u prielostnici Hrvata, a živio si i radio u Šibeniku, kog si nazivao svojim i ljubio i za nj radio onako kako to mnogi rodeni Šibenčanin na žalost ne umije ili ne će. U Hrv. Čitaonici, u Hrv. Sokolu, u svim našim društvima bio si duša! A što da rečem o Gosp. kotar. Zadruzi? Tu si Ti bio sve, tu si radio onako, kako rade ljudi Dvog srca, Tvoga znanja, Tvoje volje. Tvoj rad u Zadruzi je neprocjenjiv; a Tvoj gubitak za zadrugu nenadoknadiv!

Sa Gosp. Zadrogom mnogo si i mnogo koristio malom puku, kog si neizmjerio ljubio!

U zadruzi si mnogo trpio, a to nešto iz neukosti našeg naroda, a nešto iz zlobe, koja

danas na žalost vlada; ali ti, ustrpljivi Jobe! sve si tu pregarao, znajući da radiš dobro, pošteno, i po puk koristimo. Sa svakim si bio blag i kročio si putem istine kao pravi kršćanin i pravi Hrvat. O svoje poštenje se nisi nikad ogriješio!

Bio si mučenik uz druge odlične Hrvate, koji se boreše za poštenje, hrvatstvo i procvat grada Šibenika!

Teba nema med živima, Tvoje ime, Tvoj neumorni, neselbitni, plodni rad ostaje u vječnoj uspomeni. Naglasiti moram, da je Tvoj gubitak za Šibenik i okolice, za naš puk velik, a da si nam još poživio, mnogo i mnogo bi nam još koristio.

Dobri Ante! Oprosti prijatelju Tvom što se ovako manjkavom ocienom tvojih djela i zasluga od Tebe odieho. Bog ti naplatio plemenitru. S bogom Ante! Vječni Ti pokoj! Vječna Ti Slava!

Iz moje lovačke torbe.

Napisao Don Marko Vežić.

(Svršetak)

— Da kuda Ružice — Hvaljen Isus! —
— Eno ga, otče, leži.
— Da ga nije što zaboljelo?
— Pasi su mu! Nema što obući.

A gače.

— Eto ih na bajamu.

— Pa zar nema drugih? Ta jutros je sa mnom zborio i hvalio mi se, da mu još četvere kite knične dvore.

— Muke, otče, govori! Još za jedne nije ovice postriglo, za druge ne zna, kako će u otvaju, kad Krka presušila! — Pri to se besjedi Ružica do sata i baš svesrdice našmija, a ja okrenem uz brieg.

Što mogu još čuti na pritišćici vruća dana i božje prižge, to je Garino brečanje na ženu iz čumeza. — Ostriči ču i ja tebe, stara ovčurino, nek se evo dignem! Tko te za što pita, sveći ti lija zube podbio, a jezicu su pržio! Tko te zove, da svoju golotinju pred drugim otkrivaš, mrtvačkim tebe do večeras pokrovom pokrili...!

Bit će ih još on, zaboruna, zaborao, ali ja odoh. Pred večer prodjem kraj Garina obora. Niti je gača o bajamu, niti je Gare u čumezu.

A pa što i bi? Čovjek je gač i nije čovjek, a naš je Gare čitavo ljudet! Al ga zar nije ostemjirili od vrh glave do dnu pete?

10 kruna dnevno!

može svatko na lakhi način zaslužiti. Sa-
lijite Vašu adresu s poštanskom dopisnicom
na firmu: Jak. König Beč, VII/3. Po-
štanski ured 63.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi proširano
K 5⁰⁰, a uvezano K 6⁰⁰, nabavlja se kod
„Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim
knjižarama.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu,
da sam objavljena tvornicu pa-
pirnatih vrećica za trgovačku po-
rabu otvorio, te je podupno pre-
ma zahtjevu uredio, time sam u
stanju u najkraće vrijeme najveću
količinu vrećica izraditi. Vrećice
izrađuju se u svim veličinama i
u svim bojama. Pošto je ovo u
nas prvo i jedino domaće pod-
uzeće ovakove vrste, nadamo se
za stalno, da će mi gg. potrošači
povjeriti svoje cijenjene naručbe,
koje će u potpunom redu i naj-
savjetnije izvršene biti.

ANTE ZORIĆ ŠIBENIK.

Prva parna tvornica
za bojadisanje, pranje i kemičko
čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao:
oblična, urešana, za setnju, karazite i pesove.
Osim toga zastore, prostirače, rukavice od
kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa
strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih
predmeta.
Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno
poduzeće.
Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
Glavna ulica.

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.
Pomoćju najmodernijeg motora
proizvadjaju

Svake vrsti Od najboljeg marseljskog griza Svake vrsti
ovog jestiva. kao i od ovog jestiva.

Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

IVAN ŠUPUK i brat Šibenik.

Foznata peštanska banka
traži u svim mjestim marljivo
Agente i zastupnike

za prodaju dozvoljenih sre-
ćaka i papira trajne vrijednosti.
Taj posao pruža veliku zaslu-
gu, vremenom i stalnu plaću!
Ponude imaju se slati na:
Effektenbank Budapest, V.,
--- Honvéd u. 4. ---

Zahtjevajte cjenike i prospekte!

Zecevi dobro ugojeni u težini od
15 kg. uz cieniu od 5 K
napried. Mlade životinje 1-50 K.

**Svjetiljke koje same plin
radjaju**, gore 80 puta jače od svieće.
Potrošak goriva 2 filira za sat. Ciena po-
čam od 7 K napried.

H. Schwab, Wien, Wimmergasse Nr. 1.

Liječničko-Zubarski Ambulatorijum

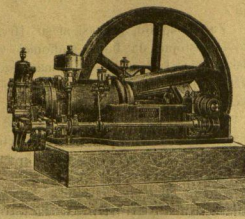
Dr. P. MATIĆ — Spijet

Liječnik za usta i zube

ordinira od 8-12 i 3-6

Vadjenje zubi bez boli pomoću lokalne anestezije. Zaljevanje porcelanom i „Astralom“ sa idealnim
čeltonom, zlatom, srebrnom itd. Umjetni zubi u kačuku. Rabote u zlatu: „Brücken“, „Kronen“, „Stütz-
zähne“ po najnovijem sistemu.

7-10 --- BOTIČEVA ulica, kuća KATALINIĆ kod perivoja. ---

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja
upraviti sve upite:

**Kuća Gutenberg,
EMANUEL KRAUS.**

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahtje vajte cjenik besplatno i bez postarine.
Dopisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što:
motori na plin (gas), benzin,
žestu, kameno ulje, surovo
ulje za obrtničke, poljodjel-
ske i električne namještaje
snage.

Namještaje na mrsavi plinu (Sauganlage)
prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik:
Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica
srednje Evrope.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnica - -
- - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto ko-
rentu u ček prometu; eskomptuje
mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja
vriednine. Devize se preuzimlju naj-
kulantnije. Izplate na svim mjestima
tu i inozemstva obavljaju se brzo
i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire,
razteretnice, založnice, srećke, va-
lute, kupone. Prodaja srećaka na
obročno odplaćivanje. Osjeganje
proti gubitku kod zdriebanja. Revi-
zija srećaka i vriednostnih papira
besplatno. Unovčenje kupona bez
odbitka.

Zalaogaonica - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne
i srebrne predmete, drago kamenje
i t. d. uz najkulantnije uvjete.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Giulia br. 20.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ures.

Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano
sudje, ocaokline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročutih tvari u ocaoklini, porculani.

Ciene umjerene koje se ne boje utakmice.

Na zahtjev šalje se cieniici badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim
našim trgovcima.

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquadotto br. 65.

Telefon br. 1930.

Podružnice:
Via Barriera vecchia
br. 33.
Via Colonia br. 17.
S. Giovanni
di Guadalupe
br. 871.

Telefon br. 1930.

Pozor! Kod podružnice za Trst, Jstru i Dalmaciju

ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze „Ljubljani“

može se dobiti uz najpovoljnije cijene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg
živeža, brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, za lja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrdka je od novog ljeta uvela šknt od 2⁰ na svu robu bez razlike,
za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkot trgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku svezu, patriotična je dužnost svakog našeg trgovca.

Cienike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vodja:

S. H. Škerl, Trst.

19. II. 10.